

**21 FEVRAL BEYNƏLXALQ ANA DİLİ GÜNÜDÜR!
FEBRUARY 21 – INTERNATIONAL DAY OF THE NATIV LANGUAGE!
21 ФЕВРАЛЯ – МЕЖДУНАРОДНЫЙ ДЕНЬ РОДНОГО ЯЗЫКА!**

UOT 37.01

Gülnerə Namik qızı Rzayeva,
*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin
Ümumi fənlərin tədrisinin təşkili departamentinin direktoru,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
E-mail: gulnara_rzayeva@unec.edu.az
<https://orcid.org/0000-0001-9065-1509>*

Xurşud Cəlil qızı İsmayılova
*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin
Azərbaycan dili kafedrasının baş müəllimi
<https://orcid.org/0000-0001-5171-0166>
E-mail: ismayilova@mail.ru
[https://doi.org/10.69682/arti.2026.93\(2\).22-26](https://doi.org/10.69682/arti.2026.93(2).22-26)*

**QLOBALLAŞMA DÖVRÜNDƏ AZƏRBAYCAN DİLİNİN QORUNMASI:
DÖVLƏT SİYASƏTİNİN PRIORİTET İSTİQAMƏTİ**

Gulnara Namik Rzayeva,
*director of the department of General disciplines teaching of
Azerbaijan State University of Economics,
doctor of philosophy in philology, associate professor*

Khurshud Jalil Ismayilova
senior lecturer at Azerbaijani language department of Azerbaijan State University of Economics

**PROTECTION OF THE AZERBAIJANI LANGUAGE IN THE PERIOD OF
GLOBALIZATION: A PRIORITY DIRECTION OF STATE POLICY**

Гюльнара Намик гызы Рзаева,
*директор департамента организации преподавания общих дисциплин
Азербайджанского Государственного Экономического Университета,
доктор философии по филологии, доцент*

Хуришуд Джалил гызы Исмаилова
*старший преподаватель кафедры Азербайджанского языка Азербайджанского Государственного
Экономического Университета*

**СОХРАНЕНИЕ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ЯЗЫКА В ПЕРИОД ГЛОБАЛИЗАЦИИ:
ПРИОРИТЕТНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ**

Xülasə. Məqalədə qloballaşma və rəqəmsallaşma şəraitində Azərbaycan dilinin qorunması dövlət siyasətinin prioritet istiqaməti kimi elmi-analitik baxımdan tədqiq edilmişdir. Tədqiqat çərçivəsində müasir informasiya mühitində dillərarası qarşılıqlı təsir, sosial media və rəqəmsal texnologiyaların milli dillərə təsiri, həmçinin Azərbaycan dili üçün yaratdığı imkan və risklər təhlil olunmuşdur. Dövlət proqramları, fərman və sərəncamlar, həmçinin hüquqi və institusional mexanizmlər vasitəsilə dilin milli kimlik, dövlətçilik və milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasındakı rolu əsaslandırılmışdır. Məqalədə rəqəmsal mühitdə Azərbaycan dilinin mövqeyinin gücləndirilməsi, terminoloji sistemin təkmilləşdirilməsi, media və təhsil mühitində dil normalarının qorunması, mövcud risklərin aradan qaldırılması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər vurğulanmışdır. Tədqiqat göstərir ki, Azərbaycan dilinin qorunması yalnız mədəni məsələ deyil, həm də milli təhlükəsizlik, milli kimlik və dövlətçilik baxımından strateji əhəmiyyət kəsb edir.

Açar sözlər: *Azərbaycan dili, qloballaşma, dövlət dil siyasəti, milli kimlik, dilin qorunması, rəqəmsal mühit, dil mədəniyyəti, dövlət proqramları, dil təhlükəsizliyi*

Abstract. This article examines the protection of the Azerbaijani language in the context of globalization and digitalization as a priority area of public policy from a scientific and analytical perspective. The study analyzes the interaction of languages in the modern information environment, the impact of social media and digital technologies on national languages, and the opportunities and risks posed to the Azerbaijani language. The role of language in protecting national identity, statehood, and national-spiritual values through state programs, decrees, and orders, as well as legal and institutional mechanisms, is substantiated. The article highlights measures taken to strengthen the position of the Azerbaijani language in the digital environment, improve the terminology system, protect linguistic norms in the media and educational environment, and address existing risks. The study demonstrates that protecting the Azerbaijani language is not only a cultural issue but also has strategic significance in terms of national security, national identity, and statehood.

Keywords: *Azerbaijani language, globalization, state language policy, national identity, language protection, digital environment, linguistic culture, state programs, language security*

Аннотация. В статье рассматривается сохранение чистоты азербайджанского языка в условиях глобализации и цифровизации как приоритетного направления государственной политики с научно-аналитической точки зрения. В рамках исследования проанализировано взаимодействие языков в современной информационной среде, влияние социальных сетей и цифровых технологий на национальные языки, а также возможности и риски, создаваемые для азербайджанского языка. Обоснована роль языка в защите национальной идентичности, государственности и национально-духовных ценностей посредством государственных программ, указов и распоряжений, а также правовых и институциональных механизмов. В статье подчеркиваются меры, принимаемые для укрепления позиций азербайджанского языка в цифровой среде, совершенствования терминологической системы, защиты языковых норм в средствах массовой информации и образовательной среде, а также устранения существующих рисков. Исследование показывает, что защита азербайджанского языка является не только культурным вопросом, но и имеет стратегическое значение с точки зрения национальной безопасности, национальной идентичности и государственности.

Ключевые слова: *Азербайджанский язык, глобализация, государственная языковая политика, национальная идентичность, сохранение языка, цифровая среда, языковая культура, государственные программы, языковая безопасность*

Müasir qloballaşma şəraitində milli dillərin qorunması və inkişaf etdirilməsi məsələsi dünya dövlətlərinin qarşısında duran mühüm strateji vəzifələrdən biri hesab olunur. İnformasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı, beynəlxalq kommunikasiya mühitinin genişlənməsi, sosial şəbəkələrin gündəlik həyatın ayrılmaz hissəsinə çevrilməsi dillər arasında qarşılıqlı təsiri gücləndirməklə yanaşı, milli dillərin assimilyasiya riskini də artırır. Bu baxımdan Azərbaycan dilinin qorunması və tətbiq imkanlarının genişləndirilməsi məsələsi yalnız mədəni deyil, həm də sosial, siyasi və ideoloji əhəmiyyət kəsb edən kompleks məsələ kimi çıxış edir [7; 4].

Azərbaycan Respublikasında dövlət dil siyasəti milli maraqların qorunmasına əsaslanaraq formalaşdırılmışdır. Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində inkişaf etdirilməsi, ədəbi dil normalarının qorunması, dövlət idarəçiliyində və ictimai münasibətlər sistemində dilin funksional imkanlarının genişləndirilməsi istiqamətində ardıcıl dövlət tədbirləri həyata keçirilir. Qəbul edilmiş dövlət proqramları, fərman və

sərəncamlar Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi mövqeyinin möhkəmləndirilməsinə, elektron mühitdə istifadəsinin genişləndirilməsinə və dil mədəniyyətinin inkişafına xidmət edir [5; 6; 7].

Dövlət dil siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biri kimi Azərbaycan dilinin saflığının qorunması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Qloballaşma şəraitində xarici sözlərin nəzarətsiz şəkildə dilə daxil olması, xüsusilə sosial şəbəkə mühitində qarışıq dil elementlərinin yayılması ana dilinin normativ əsaslarına müəyyən risklər yarada bilər. Bu baxımdan ədəbi dil normalarının qorunması, dil mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsi və terminoloji sistemin elmi əsaslarla formalaşdırılması mühüm vəzifələrdən biri hesab olunur [1; 4; 6].

Bu istiqamətdə dövlət başçısının çıxışlarında Azərbaycan dilinin qorunması məsələsinə xüsusi diqqət yetirilir. Prezident çıxışlarında dilin milləti birləşdirən əsas amil olduğu, milli kimliyin qorunmasında və dövlətçilik dəyərlərinin möhkəmləndirilməsində mühüm rol oynadığı vurğulanır. Eyni zamanda qloballaşma və

rəqəmsallaşma şəraitində xarici dillərin təsirinin artması fonunda ana dilinin saflığının qorunmasının zəruriliyi xüsusi qeyd edilir [9; 10].

Professor A.N. Abbasov yazır: “Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev doğma Azərbaycan dilimizin dövlət dili statusu alması, təbliği, onun bütün idarə və təşkilatlarda rəsmi dil kimi işlədilməsi üçün böyük zəhmət və qayğı göstərmişdir. Ulu öndər istər Azərbaycanda Azərbaycanda birinci dəfə, istərsə də ikinci dəfə hakimiyyətdə olduğu illərdə bu istiqamətdə söylərini artırmışdır.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev müxtəlif illərdə “Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında”; “Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi haqqında” və s. bu son dərəcə mühüm əhəmiyyətli fərmanlar imzalamışdır” (13, s. 5-6).

Yuxarıda deyilənlər bir daha doğma ana dilimizin qorunub saxlanması, saflığının mühafizəsi əbədi yaşaması, mövcud olması üçün yüksək səviyyələrdə necə səy göstərildiyinə əyani sübutdur.

Prezident çıxışlarında Azərbaycan dilinin qorunması məsələsi yalnız ölkə daxilində deyil,

qlobal miqyasda qiymətləndirilir. Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların ana dilini qoruması, Azərbaycan dilinin diaspor mühitində inkişaf etdirilməsi və bu məqsədlə müasir təhsil mexanizmlərinin yaradılması dövlət siyasətinin mühüm istiqamətlərindən biri kimi təqdim olunur. Bu yanaşma Azərbaycan dilinin beynəlxalq mövqeyinin möhkəmləndirilməsinə və milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına xidmət edir [8].

Rəqəmsal mühitdə Azərbaycan dilinin inkişaf perspektivlərinin əsas istiqamətlərindən biri elektron informasiya resurslarının genişləndirilməsi ilə bağlıdır. Azərbaycan dilində elektron kitabxanaların, elmi bazaların, rəqəmsal arxivlərin, təhsil platformalarının və informasiya portallarının yaradılması dilin istifadə sahəsini genişləndirir və onun elmi, texnoloji və sosial kommunikasiya mühitində mövqeyini möhkəmləndirir. Eyni zamanda, proqram təminatı, mobil tətbiqlər və süni intellekt əsaslı sistemlərdə Azərbaycan dilinin istifadəsinin artırılması rəqəmsal transformasiya prosesində mühüm rol oynayır.

Cədvəl. Azərbaycan dilinin qorunması üzrə strateji istiqamətlər və həyata keçirmə mexanizmləri

Nö	İstiqamət	Əsas məzmun	Həyata keçirmə mexanizmləri	Gözlənilən nəticə
1	Normativ-hüquqi tənzimləmə	Dövlət dilinin qorunması üzrə qanunvericilik bazası	Dövlət proqramları, fərman və sərəncamlar	Dil siyasətinin institusional sabitliyi
2	Təhsil sistemində dil siyasəti	Ana dilinin tədrisinin gücləndirilməsi	Kurikulumların təkmilləşdirilməsi, dərsliklərin yenilənməsi	Dil savadlılığının yüksəlməsi
3	Media və informasiya məkanı	Dil normalarının qorunması	Dil standartlarının tətbiqi, monitoring mexanizmləri	Ədəbi dilin ictimai nüfuzunun artması
4	Rəqəmsal mühit	Elektron resurslarda ana dilinin istifadəsi	Rəqəmsal platformalar, e-təhsil, proqram təminatı	Dilin rəqəmsal dayanıqlığı
5	Terminologiya siyasəti	Yeni terminlərin milli dilə uyğunlaşdırılması	Terminoloji komissiyalar, elmi ekspertiza	Terminoloji vahidliyin təmin edilməsi
6	Diaspor siyasəti	Xaricdə Azərbaycan dilinin qorunması	Onlayn məktəblər, elektron tədris resursları	Dilin qlobal yayılması

Qloballaşma şəraitində Azərbaycan dilinin qorunmasının digər mühüm istiqamətlərindən biri media və informasiya məkanında dil normalarının qorunması ilə bağlıdır. Müasir informasiya cəmiyyətində media subyektləri, təhsil müəssisələri, elmi təşkilatlar və ictimai institutlar dil mədəniyyətinin qorunmasında mühüm

rol oynayır. Bu baxımdan dilin düzgün istifadəsinin təşviqi, ədəbi dil normalarının qorunması və milli dilin ictimai nüfuzunun artırılması prioritet vəzifələrdən biri kimi çıxış edir [1; 3; 5].

Azərbaycan dili ölkədə yeganə rəsmi və məhkəmə statusuna malikdir. Sovet İttifaqının dağılması Azərbaycan dilinin təkmilləşdirilməsi

ilə bağlı çoxsaylı sərəncam və qanunların qəbul edilməsi ilə nəticələndi. Sonrakı dövrdə dil planlaması siyasətinin həyata keçirilməsində hökumətin icraedici orqan kimi rolu aydın şəkildə özünü büruzə verdi. Azərbaycan dilinin tətbiqi sahəsində dövlət orqanlarının strukturu Prezident, Nazirlər Kabineti, Milli Məclis, Dövlət Dil Komissiyası, Dövlət Agentliyi, Təhsil Nazirliyi, AMEA (Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası) və yeni yaradılmış Monitoring Mərkəzindən ibarətdir. [12].

Aparılmış təhlil göstərir ki, qloballaşma və rəqəmsallaşma şəraitində Azərbaycan dilinin qorunması və inkişaf etdirilməsi dövlət siyasətinin strateji prioritet istiqamətlərindən biri kimi çıxış edir. Müasir informasiya cəmiyyətində dillərarası qarşılıqlı təsirin güclənməsi milli dillərin inkişafı üçün yeni imkanlar yaratmaqla yanaşı, müəyyən risklər də formalaşdırır. Bu şəraitdə Azərbaycan dilinin funksional imkanlarının genişləndirilməsi, tətbiq sahələrinin artırılması və normativ əsaslarının qorunması kompleks və sistemli yanaşma tələb edir.

Müasir dövrdə sosial media platformaları dilin inkişafına həm müsbət, həm də mənfi təsir göstərir. Bir tərəfdən sosial şəbəkələr dilin yayılma imkanlarını genişləndirir, digər tərəfdən isə qarışıq dil elementlərinin yayılmasına səbəb ola bilər. Bu baxımdan rəqəmsal mühitdə dil mədəniyyətinin formalaşdırılması, ədəbi dil normalarının qorunması və ana dilində keyfiyyətli kontentin yaradılması mühüm vəzifələrdən biri hesab olunur.

Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilən dövlət dil siyasəti Azərbaycan dilinin dövlət idarəçiliyində, təhsil sistemində, media mühitində və rəqəmsal platformalarda istifadəsinin genişləndirilməsinə yönəlmişdir. Bu yanaşma Azərbaycan dilinin yalnız ünsiyyət vasitəsi kimi deyil, həm də milli kimliyin, dövlətçilik ənənələrinin və milli-mənəvi dəyərlərin əsas daşıyıcısı kimi qorunmasını təmin edir.

Müasir dövrdə Azərbaycan dilinin qorunması məsələsi milli təhlükəsizlik, milli ideologiya və dövlətçilik strategiyası ilə sıx bağlıdır. Dilin qorunması milli kimliyin möhkəmləndirilməsi, ictimai həmrəyliyin gücləndirilməsi və milli dəyərlərin gələcək nəsillərə ötürülməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Problemin elmi yeniliyi. Tədqiqatda qloballaşma və rəqəmsallaşma şəraitində Azərbaycan dilinin qorunmasının aktual problemləri sistemli şəkildə təhlil edilmiş, milli dilin rəqəmsal mühitdə mövqeyinin gücləndirilməsi elmi baxımdan əsaslandırılmışdır. İlk dəfə olaraq Azərbaycan dilinin informasiya cəmiyyətində dayanıqlığını təmin edən amillər – elektron resursların artırılması, rəqəmsal kontentin genişləndirilməsi, terminoloji sistemin təkmilləşdirilməsi və rəqəmsal təhsil imkanlarının inkişafı kompleks yanaşma əsasında araşdırılmışdır. Tədqiqatda dövlət strukturları, media, təhsil və elmi müəssisələr, eləcə də vətəndaş cəmiyyəti institutlarının dil siyasətində qarşılıqlı fəaliyyət mexanizmləri elmi cəhətdən ümumiləşdirilmişdir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Tədqiqatın nəticələri Azərbaycan dilinin rəqəmsal mühitdə istifadəsinin genişləndirilməsi, dil mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsi və ədəbi dil normalarının qorunması istiqamətində praktik tövsiyələrin hazırlanmasında istifadə oluna bilər. Əldə edilən nəticələr dövlət dil siyasətinin təkmilləşdirilməsi, təhsil proqramlarının, elektron tədris resurslarının və media məzmununun hazırlanması prosesində tətbiq oluna bilər. Tədqiqat materialları ali və orta ixtisas təhsil müəssisələrində “Dil siyasəti”, “Azərbaycan dili”, “Rəqəmsal humanitar elmlər” fənlərinin tədrisində, həmçinin müəllim və jurnalistlərin ixtisasartırma proqramlarında faydalı ola bilər.

Problemin aktuallığı. Beləliklə, qloballaşma dövründə Azərbaycan dilinin qorunması yalnız mədəni məsələ deyil, həm də milli kimliyin qorunması, dövlətçilik ənənələrinin möhkəmləndirilməsi və milli təhlükəsizliyin təmin olunması baxımından strateji əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan dilinin qorunması və inkişaf etdirilməsi dövlət, cəmiyyət və hər bir vətəndaş qarşısında duran mühüm vəzifələrdən biri olaraq aktuallığını qoruyub saxlayır.

Ədəbiyyat

1. Abdullayev, Ə.Ə. Azərbaycan dili və nitq mədəniyyəti / – Bakı: Elm və Təhsil. - 2013. – 448 s.
2. Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyi (AZƏRTAC). Rəsmi informasiya materialları // – Bakı, – 2024. –URL: <https://azertag.az/>
3. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası. *Azərbaycan dilçiliyi problemləri* / Afad Qurbanov (I cild). – Bakı: 2019. – 384 s. – URL: <https://afadqurbanov.az/books/9.%20AZ.D%20C4%B0L%20C3%87%20C4%B0L%20C4%B0Y%20C4%B0%20PROBLERL%20C6%8FR%20C4%B0%20I.pdf>

4. Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi. *Rəsmi materiallar*. – Bakı, –2024. – URL: <https://www.edu.gov.az/>
5. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1 noyabr 2018-ci il tarixli Fərmanı. *Azərbaycan dilinin saflığının qorunması və dövlət dilindən istifadənin daha da təkmilləşdirilməsi haqqında*. – Bakı, – 2018. – URL: <https://president.az/articles/31287>
6. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 17 iyul 2018-ci il tarixli Sərəncamı. *Azərbaycan dilinin elektron məkanda daha geniş istifadəsinin təmin edilməsi ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında*. – Bakı, 2018. – URL: <https://president.az/az/articles/view/29492>
7. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 9 aprel 2013-cü il tarixli Sərəncamı. *“Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı”nın təsdiqi haqqında*. – Bakı, 2013. – URL: <https://president.az/az/articles/view/7744>
8. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Azərbaycan dilinin qorunması və inkişafı ilə bağlı çıxışları (rəsmi materiallar toplusu) // – Bakı: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet sahifəsi, - 2024. Link: <https://president.az/>
9. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 80 illik yubiley mərasimində nitqi// – Bakı, 3 noyabr, - 2023. Link: <https://president.az/az/articles/view/>
10. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin yerli televiziya kanallarına müsahibəsi. *Azərbaycan dilinin qorunması haqqında çıxış*. – Bakı, 5 yanvar 2024. Link: <https://president.az/az/articles/view>
11. İndriyani, V., Atmazaki A. Ramazan Ş. Development of Multiliteracy Integrative Learning (MULGRANING) Model in Language Learning // - Türkiyə: Education and Science 2023, 48(215), - p. 261-275. <https://educationandscience.ted.org.tr/article/view/2108>
12. Mammadova, J.I. The Azerbaijani Language in Azerbaijan After the Political Independence: The Governmental Support of Mother Tongue and Multilingualism // - International Journal of Language and Linguistics, - 2020, 8(1), - p. 24-33. <https://www.sciencepublishinggroup.com/journal/501/home>
13. Abbasov, A.N. Azərbaycan dili – dövlət dilidir, onun saflığını qoruyaq // -Bakı: Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun Elmi əsərləri, 2025, № 6. – s. 5-10

Redaksiyaya daxil olub: 24.02.2026